

Micha: een kleine profeet; grote woorden: over gerechtigheid, getrouwheid en ootmoedigheid

Inleiding:

Vandaag 15 oktober 2006 wordt wereldwijd aandacht besteed aan het thema 'gerechtigheid': verantwoordelijkheid nemen om wereldwijd armoede en onrecht in de wereld tegen te gaan. Dit onderwerp is gebaseerd op het tekstgedeelte uit Micha 6:8. Om aandacht te vragen voor wereldwijde gerechtigheid is een aantal jaren geleden een verklaring uitgegeven die gekoppeld is aan de Millenniumdoelstellingen vanuit de Verenigde Naties. Vanuit de kerken wordt de verklaring de 'Micah-challenge' genoemd: de uitdaging volgens Micha: honger naar gerechtigheid. Half september werd de aftrap van deze campagne gegeven. Ter gelegenheid van de Micha-campagne is een speciale krant verschenen¹.

Een overzicht van een aantal millennium doelstellingen²:

- Extreme armoede en honger uitbannen
- Alle kinderen in alle landen moeten naar school kunnen gaan
- Kindersterfte terugdringen
- De gezondheid van moeders in de kraamtijd verbeteren
- Halt toeroepen aan wereldwijde besmettelijke ziekten
- Werken aan duurzame ontwikkelingen, bijv. m.b.t. de vermindering van de schuldenlast van ontwikkelingslanden.

In deze dienst wil ik vooral stilstaan bij de betekenis van Micha en zijn oproep voor gerechtigheid n.a.v. Micha 6:8. Dat vraagt om luisteren naar Gods woord en het doen van Zijn liefdesgebod.

1. De profeet Micha.

Micha was een profeet die in de 8^e eeuw voor Christus leefde. Zijn naam betekent: 'wie is als Jahweh' of 'wie is als de Here'. Dit wijst op de grootheid van God/Jahweh. Wie is met Hem te vergelijken? Geen enkele god(heid)!

Tijdgenoten van Micha zijn Amos en Hosea (in het noordelijke rijk) en Jesaja (in Jeruzalem). Een profeet is iemand die een tijding/bericht verkondigt, een spreker. Doorgaans betekent het woord: Gods woordvoerder; hij, die verkondigt wat God hem door inspiratie in de mond heeft gelegd.

Hij was afkomstig van het platteland, uit een stadje (Moresjet, hij is een Morastiet) in het Zuidwesten van Juda, dicht bij het land van de Filistijnen en de Filistijnse stad Gath. Hij richt zijn boodschap op Samaria en Jeruzalem, dus op beide rijken. Beide koninkrijken zijn even zondig geworden. De

¹ Als bijlage van *EO-Visie* (oktober 2006): *Micha Campagne:honger naar gerechtigheid*.

² www.un.org/millenniumgoals , zie ook: www.josdouma.nl/micha, www.michacampagne.nl , www.vredevoordestad.nl, www.dorcas.nl, www.mercyships.nl, www.eo.nl/metterdaad, www.millenniumdoelen.nl, www.timetoturn.nl, www.werkindekerk.nl www.tear.nl

aankondiging van de ondergang van zowel Juda als Jeruzalem gaat hem aan z'n hart. Echter: over het gepleegde onrecht (rechtsverkrachting³) kon hij niet zwijgen

Hij richt zich tot regeerders, priesters en het gewone volk. Hij wijst op **hun oneerlijkheid, hun geldzucht en de huichelachtigheid van hun godsdienstig leven**. Micha ziet Jeruzalem een glorieuze toekomst hebben als godsdienstig middelpunt van de gehele wereld en Bethlehem zal de geboorteplaats zijn van een koning, die groter dan David zal zijn.⁴ Hij kondigt hiermee de komst van de Messias aan en diens vrederijk⁵.

Micha verschilt met Jesaja. Hij is van het platteland en Jesaja komt uit de stad Jeruzalem. Hij geeft een ongunstig oordeel over de stad als zodanig, die voor hem een broeinest van ongerechtigheid is en waarvan hij de weelde, door handel verkregen, verfoeit (Micha 1:5, 7; 5:10).

2. De tijd van Micha.

Samaria kent veel afgoderij en zal daarvoor gestraft worden. Er zullen legers komen: in 722 v. Chr. verwoesten de Assyriërs Samaria en in 701 belegeren zij Jeruzalem⁶. Er waren goede koningen (Jotham⁷, Hizkia⁸) en slechtste was wel Achaz⁹ door het brengen van kinderoffers.

Mensen gedragen zich als dieren, mensen zijn omkoopbaar: corruptie, mensen streven naar macht, familiebanden gelden niet meer, eerstgeborenen worden geofferd, de kloof tussen arm en rijk, vruchtbaarheidsculten voor Baäl¹⁰: gewijde palen en stenen als zichtbare afgoden, het bezoeken van waarzeggers. Het luisteren naar God is verdwenen.

Edelkoort stelt dat Micha opgetreden heeft in de periode van ongeveer 735 v. Chr tot ongeveer 718 v. Chr. Desondanks is het mogelijk dat Micha ook het beleg van Jeruzalem door Sanherib¹¹ (701 v. Chr.) meegemaakt heeft.

3. Indeling van het boek Micha:

³ Micha 2:1 vv, 3:1-3, 9-11; 6:10-12; 7:2-4.

⁴ Pag. 449 - 450; *Handboek bij de Bijbel* – David en Pat Alexander (Den Haag: Voorhoeve; 1976).

⁵ Pag. 252 - 253; *Bijbels woordenboek* – F. Dahlby (Baarn: Ten Have; 1973).

⁶ 2 Koningen 18:9 – 19:37.

⁷ Jotham regeerde van 739-734 v. Chr. (volgens Edelkoort). Zijn naam betekent: 'Jahweh is volmaakt'. Dahlby geeft als tijdsperiode: 748-741 v. Chr. aan.; zoon van Uzzia; zie in 2 Kon.15:7, 32-38.

⁸ Naam betekent: 'Jahweh is mijn sterkte'. Regeerde van 727-696 v. Chr. Tijdgenoot van de profeet Jesaja. Zie: 2 Kon.18-20. Edelkoort plaatst hem in de periode van 719-692 v. Chr.

⁹ Zoon van Jotham en koning van het zuidelijke rijk (Juda); regeerde van 741-727 v. Chr. Zie: 2 Kon. 16 en Jesaja 7. Edelkoort geeft de periode 734-719 v. Chr. aan.

¹⁰ Pag. 151-158, in: *Omzwervingen* – Chaim Potok ('s-Gravenhage: BZZTôH; 1992).

¹¹ Sanherib was koning van Assyrië, van 705-681 v. Chr. Zie in: 2 Kon. 18-19; Jesaja 36-37. Hij was bekend als bouwver, o.a. van het monumentale paleis in Ninevè en van de enorme waterwerken ten behoeve van dezelfde stad. Zijn confrontatie met de Babyloniërs liep in 689 uit op een radicale verwoesting van Babylon. Hij is met name bekend geworden door zijn derde veldtocht naar Syrië-Palestina. Het lukte hem echter niet om Jeruzalem te veroveren. Een engel des Heren belette dat en Sanherib sloeg op de vlucht. Werd later in een tempel vermoord. (Bron: o.a. *Moderne Nederlandse encyclopedie in kleuren* – Amsterdam: Tirion B.V. 1978).

Het boek *Micha*¹² is in drie delen onder te verdelen:

1. Hoofdstuk 1 t/m 3 gaat vooral over de oordeelsprediking.
2. Hoofdstuk 4 v.v. vertelt de heilstijd, waarin de Messias verschijnen zal.
3. Hoofdstuk 6:1-7:6 gaat over de zondigheid van het volk.

Het gedeelte van Micha 7:7-20 kan volgens Edelkoort niet van Micha zijn, “omdat daarin de ballingschap en de verwoesting van Jeruzalem verondersteld wordt”.

4. De boodschap van Micha.

De boodschap van Micha richt zich op een aantal aspecten: de oordeelsaankondiging, de wetteloosheid van het volk en het komende rijk van de Messias c.q. een nieuw Jeruzalem.

Vaak wordt Micha aangehaald als het gaat om de ongerechtigheid in de wereld. Men noemt dan vaak Micha 6:8: **“Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is en wat de Here van u vraagt: niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig¹³ te wandelen met uw God”.**

En wat is nou ‘gerechtigheid’? Wat bedoelt de Bijbel daar mee? Het klinkt als een moeilijk begrip, waar je niet even snel grip op krijgt. Ik ben te rade gegaan in het boek *Bijbelse woorden en hun geheim*¹⁴. Gerechtigheid of rechtvaardigheid is een juridisch begrip. Er moet recht gedaan worden aan wie onrecht geleden heeft. Het is de taak van de rechter om hem recht te verschaffen. In Psalm 7:12 heet God een rechtvaardige Rechter.

Gods gerechtigheid is een actief begrip en slaat op het geheel van zijn daden uit het verleden, heden en toekomst. Zijn gerechtigheid is de garantie van het verbond. Israël kan op Hem aan.

Die gerechtigheid betekent: verlossing van vijanden, bestraffing van goddeloosheid, vergeving van zonden: genade > leven.

Deze gerechtigheid komt in het Nieuwe Testament naar voren in de openbaring van Gods Zoon: Jezus Christus. God toont zijn rechtvaardigheid (d.w.z. zijn reddend handelen en ingrijpen) door Jezus voor te stellen als degene in wie en door wie de verzoening werkelijkheid wordt¹⁵. De verlossing van de dood, omdat Jezus de dood overwonnen heeft. Eigenlijk betekent de dood: onrecht. Leven = recht. De gelovige wordt in Jezus gerechtvaardigd (verzoend, verlost, ontschuldigd, vrijgesproken. We hebben een blanco strafblad in Hem).

¹² Zie pag. 652 in: F.J. Pop (1964, 9^e druk 1991) – *Bijbelse woorden en hun geheim* – Zoetermeer: Boekencentrum. Inmiddels is er een opvolger gekomen voor dit boek, te weten: *Woordenboek voor bijbellezers* (2005) – Red. A. Noordegraaf e.a. (Zoetermeer: Boekencentrum). Recensie in Ned. Dagblad door Reina Wiskerke (2006).

¹³ Ootmoedig heeft vaak de betekenis van ‘nederig’. Pop zet ‘ootmoedig zijn’ in de context van ‘arm zijn’. “De verlossing der armen (= rechtvaardigen = ootmoedigen = getrouwen)”; pag. 16-34. Met de ‘arme’/ de ootmoedige/ de ‘anaw (Hebreeuws woord) wordt de gebogene bedoeld: gebogen zowel voor Gods aangezicht als in de ogen van mensen. Pop verwijst naar talrijke bijbelgedeelten: Ps.10:17, Zef.3:12, Ps.37:14, Ps.9:19, Ps.69:34, Jes.29:17 v.v. Lucas 14:13vv, Luc.19:8, Rom. 15:26, Jac.2:15.

¹⁴ F.J. Pop (1964/1991) – *Bijbelse woorden en hun geheim* – ’s-Gravenhage: Boekencentrum; pag. 237-241: over de begrippen gerechtigheid-rechtvaardigheid-rechtvaardig(en). M.b.t. het woord ‘recht’ zie pag. 419-426.

¹⁵ Romeinen 3:25.

Rechtvaardigheid heeft zowel een gelovige betekenis als een praktische betekenis. God biedt gerechtigheid aan en hij vraagt om gerechtigheid door de mens. De mens die uit God leeft, let op zowel God als op z'n naaste. Daarom verbindt de Here Jezus de twee geboden met elkaar. Zij liggen in elkaars verlengde. De een kan niet zonder de ander. De geboden zoals we die gelezen hebben zijn geïntegreerd, terwijl de Farizeeën de wet als regeltjes toepasten. Niet vanuit het hart.

Gerechtigheid is omzien naar God en omzien naar de naaste, vanuit het eigen mens-zijn, vanuit je eigen geloof in God en Christus en met behulp van je eigen talenten en capaciteiten.

Voorbeeld: Ik denk daarbij aan de Britse generaal die afgelopen weekend in het nieuws¹⁶ kwam d.m.v. een interview in de Daily Mail (een Engelse krant).¹⁷ Daarnaast stelt hij dat de Europese cultuur een moreel en geestelijk vacuüm kent. De mensen missen een anker.

Die 'getrouwheid' liefhebben. God is trouw aan Zijn volk, aan Zijn beloften, aan Zijn verlangen om met de mens te wandelen/om te gaan. Hij wil graag dat zijn volk of degenen die Zijn aanbod van genade hebben aanvaard trouw zijn aan Hem, de naaste en de schepping. Trouw is een kostbaar iets. Het heeft met barmhartigheid te maken. Naar wie je je hart richt.

Het is het beseffen van Gods trouw aan de mensheid, alle eeuwen door, Zijn openbaring van en het zich laten kennen in Zijn Zoon Jezus Christus. Welke God heeft zo ooit Zijn liefde laten zien? Hebben wij deze God lief? Staat deze God in ons leven centraal? Kennen wij het geheim van de persoonlijke, stille omgang met Hem; in onze binnenkamer, vanuit ons eigen hart, met ontvankelijke armen; vanuit onze stille tijd, ons gebedsleven? Kennen wij Gods trouw?

Brengt deze trouw ons in beweging om trouw naar God te zijn, trouw naar onze naaste? Zien wij de ander; ook als er nood is, verdriet, strijd, eenzaamheid, een vallen en opstaan? Als een vrucht van de Geest. Hoe brengen wij trouw in onze levenswereld: in ons gezin, in onze familie, in onze buurt, in onze kerk, in ons land, in onze wereld? Staat onze trouw in het teken van de gerechtigheid van God? Zien wij de arme mens in onze omgeving? En hoe ziet die armoede er dan uit?

Gods liefde voor ons gaat altijd door, ook al straft hij de mens als die God negeert en reduceert. Gods almacht is groter dan ons creatief vermogen. Gods macht gaat verder dan de dood; over de dood heen. Dat is Zijn trouw. Ons leven is beperkt. God wil ons vrij maken van deze beperking; ook in het dagelijks leven; in het omzien na elkaar – uit liefde, in Christus!

Die 'oetmoedigheid' is verbonden met de arme. God zorgt voor de arme (mens). Dat staat een aantal keren in de Bijbel. Daar zijn regels voor

¹⁶ Ned. Dagblad 14 okt. 2006; pag. 1, 5, in ZoZ : interview met Couzy.

¹⁷ RD 14-10-2006: Hij stelde dat de Britse troepen beter uit Irak teruggetrokken konden worden, vanwege de onveilige situatie voor Britse troepen in Irak. Er worden steeds meer aanvallen op de soldaten gepleegd en Dannett kan hun veiligheid niet garanderen. Deze Britse generaal is ook christen. Zie ook in mijn Herberg-column: nov. 2006.

opgesteld, in de sociale wetgeving voor het volk Israël. Daar grijpt Jezus op terug tijdens zijn rondwandeling op aarde. Daar gaan gelijkenissen over. Zorg voor de arme is een teken van gerechtigheid. Gerechtigheid doen is navolging van Jezus Christus.

Micha ziet veel ongerechtigheid plaatsvinden in het leven van zijn volk. God is uit het dagelijkse leven verdwenen. Daardoor komt er ruimte voor ongerechtigheid (zie in Micha 2): armen worden door de rijken uitgebuit en verder verarmd. Daarmee gaat het volk in tegen de opdracht van God wordt God onteert. Zo'n belangrijke taak hebben wij mensen op aarde om juist God te vertegenwoordigen op deze (Zijn) aarde. Wij christenen zijn wereldburgers vanuit Gods Koninkrijk. Dan kom je dus ook uit bij het grote gebod, de samensmelting van het God liefhebben en de naaste als jezelf (zoals je van jezelf mag houden omdat de Here van je houdt). Dan kom je op de praktische toepassingen van Jacobus in zijn brief. Misschien is het zinvol om bij deze brief een volgende keer stil te staan.

5. Wat spreekt mij aan in Micha?

Ik ben zelf niet zo'n figuur die allerlei acties organiseert, die ontwikkelingswerk doet (of steunt), die zich nadrukkelijk voor armen, weduwen en wezen inspant. Wat dat betreft vind ik dat ik vaak tekort schiet. Waar ik mij voor inspan is om in mijn dagelijks werk de ander in nood bij te staan:

- met aandacht, belangstelling, bewondering, liefdeskracht, gewoon vriendelijk groeten;
- met een willen zien waar mensen hun inspiratie, hun kracht, hun motivatie vandaan halen. Met hen hun inspiratiebron te verkennen: hoe werkt God nu in jouw leven? Hoe geeft Hij jou kracht? Hoe helpt de kerk u nu praktisch?
- te luisteren, te analyseren en andere invalshoeken aan te reiken,
- als alles onder een grauwsluier verborgen ligt, te benoemen wat er goed gaat, wat lukt, wat een glimlach op de mond veroorzaakt, waar iemand van kan genieten, ondanks de aanwezige zorg en ellende. Aandacht te besteden aan wat iemand hoop geeft; iets dat iemand misschien zelf niet meer ziet of beseft. Waar kan iemand terecht trots op zijn?
- om hen de weg te wijzen bij het schrijven van brieven om voor bepaalde wettelijke regelingen in aanmerking te laten komen; of fondsen aan te schrijven
- samen op zoek gaan naar praktische verbeteringen in het dagelijks leven: wijzen op de plaatselijke voedselbank, op het gebruiken van het sociale netwerk via school/vrijwilligerswerk.

De woorden van Micha spreken mij aan omdat die woorden zo belangrijk zijn in het dagelijks leven, in de praktijk van alle dag: in de supermarkt, in de kerk, in de buurtschap, in het werk van de burgerlijke gemeente (sociale wetgeving, ik denk bijv. aan de komende wet van de WMO (Wet

maatschappelijke ondersteuning)¹⁸ waarbij plaatselijke kerken ook een belangrijke rol in zouden kunnen spelen) – dus in de politiek, op de werkvloer. Daar schiet ik elke dag weer in tekort: in de metro of in de trein (mijn ongeduld, als ik geen zin heb in een praatje met een medereiziger), een kaartje naar iemand als teken van meeleven. Ik heb dus de woorden van Micha nodig om concreet bezig te zijn met het grote gebod van onze Heer Jezus Christus; ondanks mijn beperktheden. Iets concreets doen vanuit de vruchten van de Geest.

Micha spreekt oude woorden die nog altijd gelden en z'n waarde(n) hebben. Het is goed om te beseffen dat wij in deze wereld gerechtigheid, getrouwheid, ootmoedigheid/armenzorg en dienstbaarheid nodig hebben. Dat christenen zich aan deze taak wijden; ieder op z'n eigen manier, in zijn eigen omgeving, met z'n eigen talenten en visie:

- zoals te zien is in Nederland helpt of via de Wilde Ganzen of via TEAR¹⁹/Micha Campagne;
- zoals een jongen trouw zijn zieke vriend bleef bezoeken, dat hij meeding naar moeilijke poli-bezoeken, dat hij er was, ook in de laatste levensfase. Hij bleef zijn maatje trouw bezoeken; ook al was dat erg moeilijk en emotioneel. Zeker als je afscheid moet nemen.
- via diaconie en/of zending of praktische diensten zoals vanuit de Herberg.
- door steun aan een kringloopwinkel en/of een voedselbank

Daarmee kan je handen en voeten geven aan Micha 6:8 of het grote gebod (door Jezus Christus centraal gesteld).

6. Hoe kijkt de Here God naar dit alles?

De Here God is duidelijk in zijn gebod of taakstelling aan de mens. Het doet Hem verdriet als de mens deze opdracht negeert en Hem in de koelkast zet.

Hij is blij als er recht gedaan wordt, als de mensen oprecht God zoeken en Hem dienen, als mensen voor mensen zorgen > in de kleine wereld en in de grote wereld, als mensen elkaar van hart tot hart zoeken, dan komt er LEF = hart in de wereld. Dan ontmoeten mensen elkaar vanuit de binnenkant, vanuit hun eigen motivatie, uit naastenliefde. Daar is God blij mee. Als mensen snappen wat Hij bedoelt en als mensen tot hun doel komen.

Dan komen gerechtigheid, getrouwheid aan God en ootmoedigheid/nederigheid/zorg voor armen naar voren en zijn peilers in de samenleving. Met God op de eerste plaats, met de verzoening en het Koningschap van Christus in het vooruitzicht, en de Geest van God die ons voorgaat. Dat is dienst aan God, elke dag opnieuw, tot eer van onze Here Jezus, die ons in Woord en Daad is voorgedaan. Zijn voorbeeld mag onze navolging krijgen.²⁰

¹⁸ Zie: informatiestencil over de Wmo > Bob de Raadt, 07-10-2006.

¹⁹ www.tear.nl : een van de initiatiefnemers van de micha-campagne.

²⁰ Ik denk daarbij ook aan een uitspraak van Rikkert Zuiderveld: "Geloof is de koppeling tussen luisteren en doen". Een koppeling tussen hart en verstand.

Ik sluit af met de verwijzing naar Micha 6:8 en de tekst uit de brief van Jacobus. Amen.

7. Toepassingen:

- In de kerk kennen we het diaconaat: de praktische hulp aan mensen in een bepaalde nood. In de maatschappij kennen we de voedselbanken. Schrijvend dat ze er moeten zijn. Sommige voedselbanken kunnen de aanvragen niet meer aan.
- In het Nederlands Dagblad van 4 maart 2006 werd in een aparte bijlage uitgebreid ingegaan op praktische toepassingen in onze tijd. Het was een themabijlage over *Bijbelse Gerechtigheid: "Goeddoen"*²¹; onder verwijzing naar Amos en Micha en de biddag op 8 maart. Enige tijd later besteedde dezelfde krant opnieuw aandacht aan het thema 'gerechtigheid'²². Zie: www.micahchallenge.nl²³
- John Stott (1998) stond in een indringende lezing stil bij radicaal discipelschap aan onze Heer. Hij verwijst daarbij naar Bijbelgedeeltes waarin Jezus beleden wordt als "Christus de Heer, tot eer van God, de Vader" (Filipp. 2: 9,10²⁴). Jezus is God. Hij is Jahweh. In de naam 'Kurios' geeft ook Paulus Jezus goddelijke eer (een goddelijke titel). Paulus verwijst in zijn brief aan de Filippenzen naar Jesaja 45:23²⁵. Hij onderscheidt een zestal dimensies in onze toewijding of onze discipelschap aan de Heer (de Kurios) Misschien zou je er ook nog de **spirituele dimensie** bij kunnen noemen :
 1. de intellectuele dimensie

²¹ Hugo de Bruijne (eindredactie) (2006) – Themabijlage Bijbelse Gerechtigheid – Goeddoen – *Nederlands Dagblad*: 4 maart; ZoZ pag.: 1-7,10. Gaat over: liefdadigheid, gerechtigheid, daklozenzorg, natuurbescherming, ondervoeding en een jubeljaar.

Daklozen: www.detweedemijl.nl ; armoedebestrijding: www.micahchallenge.nl ; natuurbescherming: sleutelwoord: Millennium Seed Bank (een bewaarbank voor zaden van bedreigde planten op aarde).

²² Maarten Vermeulen (2006) – Geen Geest zonder gerechtigheid; in: *Nederlands Dagblad*, 01-04-2006, bijlage ZoZ pag. 2. Verwijst naar www.micahchallenge.org en naar het dossier over bijbelse gerechtigheid op www.nd.nl/hm/dossier/gerechtigheid/nieuws.htm Zie ook het redactionele artikel van Koert van Bekkum:

Winkelen (Ned. Dagblad, 01-04-2006; pag.1). Citaat: "Op 11 september 2001 kwamen in de VS drieduizend mensen om door terroristische aanslagen. Maar dezelfde dag stierven acht keer zoveel mensen van de honger en overleed een tienvoudig aantal kinderen aan behandelbare ziekten". Verwijst naar www.timetoturn.nl

²³ Website bevat een drietal bijbelstudies; gaat in op een tiental redenen voor gerechtigheid (de Bijbel staat er vol van, we zijn allemaal gelijkwaardig in de ogen van God, het is een deel van de Shalom, God is een God van gerechtigheid, het is onderdeel van Gods Rijk, het is deel van het Goede Nieuws, gerechtigheid loopt door in rechtvaardigheid, evangelisatie loopt door in activiteiten op sociaal gebied, gerechtigheid is structurele liefde, er is geen vrede zonder gerechtigheid (opgesteld door Ross Langmead) De Millennium

Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties zoals die door de Micha Campagne overgenomen zijn moeten in 2015 gerealiseerd zijn. Tot die doelstellingen behoren: kindersterfte terugdringen, extreme armoede en honger uitbannen, scholing/onderwijs mogelijk maken, gezondheid van moeders bevorderen, verspreiding van HIV/AIDS, malaria e.a. ziekten een halt toeroepen, werken aan duurzame ontwikkeling e.a. Website heeft links naar participerende christelijke organisaties.

²⁴ "Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jezus zich alle knie zou buigen van hen, die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: Jezus Christus is Heer, tot eer van God, de Vader!"

²⁵ Jes. 45:23 : "Want Ik heb gezworen bij Mij zelf: dat voor Mij elke knie zich zal buigen, dat bij Mij elke tong zal zweren".

2. de morele dimensie²⁶
3. de beroepsmatige dimensie²⁷
4. de sociale dimensie^{28,29},
5. de politieke dimensie³⁰
6. de mondiale dimensie³¹.

In het boekje 'Evenwichtig christendom' pleit Stott (1975) voor het samengaan in de christelijke levenswandel van:

- intellect en emotie
- conservatief en radicaal
- vorm en vrijheid
- evangelisatie en sociale actie.

Deze thema's geven ons ook richting als wij stilstaan bij het thema 'gerechtigheid'³².

Gedicht ³³:

De Bijbel spreekt.

Geen beter les kan ik U geven
Dan het twaalfde vers van Mattheüs zeven.

²⁶ Zie: www.trouw.nl/armoede

²⁷ Zie: Gea Gort (2006) – Piet Boekhoud: We moeten niet in ons schuttersputje blijven zitten. Niet klagen, maar doen; in: *CV Koers – Opinieblad voor de christen vandaag*; juni. Piet Boekhoud is directeur van het Albeda College te Rotterdam en was na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 werkzaam als informateur om tot een nieuw college van Burgemeester & Wethouders voor Rotterdam te komen. Uitspraak: "Ik ben in relatie met God, ik geloof in de Heilige Geest en ik heb een koers. Dat soort bagage breng je met je mee".

²⁸ Zie in: Dr. G. van den Brink (2006) – *Culturele contrasten. Het verhaal van de migranten in Rotterdam* – Amsterdam: Uitg. Bert Bakker. Van den Brink is christen en cultuursocioloog bij het NIZW (Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn). In het onderzoek komen de volgende onderwerpen naar voren: "huwelijk en opvoeding, de rol van cultuurverschillen in school en bedrijf, houdingen tegenover het geloofsleven, het leven in de buurt en de wijk, de verwijdering tussen allochtonen en Nederlanders"; zie recensie in *Nederlands Dagblad* d.d. 07-04-2006 door S. van der Lugt "Zij aan zij met de Turkse buurman".

²⁹ Vanuit m'n werk kwam ik bij Stichting Mara terecht: het katholieke maatschappelijke activeringswerk (Den Haag, Rotterdam). De naam 'Mara' verwijst naar Exodus 15:23: de bron, van het water dat zoet wordt, als Mozes een stuk hout in het water gooit.. Mara wil een plek zijn waar mensen betere kansen aangereikt krijgen, opdat het positieve de boventoon gaat voeren. Stichting Mara wil sociaal isolement tegengaan, armoede bestrijden en wil sociale samenhang bevorderen: www.maraprojecten.nl www.maatschappelijkeactivering.nl > www.actioma.nl : over de presentiebenadering/-theorie, aandacht hebben voor waar de ander zit, christelijk dienstbetoon, levensbeschouwelijk gevoede maatschappelijke inzet (Andries Baart; bijzonder hoogleraar opbouw- en activeringswerk van de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht); 'menslievende zorg' > Annelies van Heijst: *'Menslievende zorg, een ethische kijk op professionaliteit'* - Uitg. Klement, Kampen. www.presentie.nl

³⁰ G. Schipaanboord, ds. G. van Veldhuizen (2006) – *Kies voor de kwetsbare medemens; overheid moet particulier initiatief maximaal faciliteren*; in: *Nederlands Dagblad* 11-02-2006; pag. 15. Verwijst naar: www.kiezenvoorkwetsbaar.nl

³¹ Zie ICS-studie: G. Buijs & T. van der Ploeg (red.) (2005) – *En plein publique – de samenleving van morgen en de kerk van nu* – Zoetermeer: Boekencentrum.

³² Op pag. 10 (Stott 1975) staat een mooi puntdicht (epigram): "Eenheid in het essentiële, Vrijheid in het niet-essentiële, Liefde in alles" (oorspr. van Rupert Meldenius; citaat van Richard Baxter).

³³ Uit: *Ned. Dagblad*, jan. 2006; over Micha 6:8.

Geen korter vers van meerder kracht
Dan Micha zes en wel vers acht.

De Bijbel wijst ons Jezus aan
Waardoor men moet ten hemel gaan.
En vraagt gij hoe men God moet vrezen
Dan kunt gij in deez' Bijbel lezen.
Daarin wordt' t klaar geopenbaard
Daarin heeft God zijn wil verklaard
Men met, zo men wil zalig wezen.
Opmerkzaam biddend bijbellezen.

De Bijbel wijst ons Jezus aan
Waardoor men moet ten hemel gaan.
Lees mij vrij, zeventig maal zeven.
Dan weet gij het niet al
Wat in mij is beschreven
Hoe meer gij in mij zoekt
Hoe meer gij in mij vindt
Hoe meer gij mij bemint.

Referenties/bronvermelding:

- Dahlby, F. (1973) – *Bijbels woordenboek* – Baarn: Ten Have.
- Edelkoort, Dr. A.H. (z.j.) – *Bijbel met kanttekeningen: Micha* – Baarn: Bosch & Keuning N.V.; pag. 244-260; deel 6; redactie: Dr. J. H. Bavinck & Dr. A. H. Edelkoort.
- Goudzwaard³⁴, (Prof. Dr.) B., (Prof. Dr. Ir.) H. van Riessen³⁵, (Prof. Dr.) H.R. Rookmaker, (Prof. Dr.) J. van der Hoeven (1974) – *Macht en onmacht van de twintigste eeuw* – Amsterdam: Buijten & Schipperheijn. Serie: Christelijk Perspectief, aspecten der werkelijkheid wijsgerig en bijbels belicht; nr. 23.³⁶
- *Nederlands Dagblad* (04-03-2006); bijlage ZoZ: Goeddoen.
- Noordzij, J. (2006) – *De profeet Micha: de 'LPF-leider' uit het Oude Testament* – Alblasterdam: Stichting De Vaste Burcht; dienst nr. 88, 19-03-2006; zie in vijftal nr.: 14.

³⁴ Zie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Bob_Goudzwaard

³⁵ Zie: <http://refdag.nl/oud/boek/boekte/000301boekte01.html> ; Pof. H. van Riessen schetst funeste gevolgen voor cultuur. N.a.v. het boek: *Van Riessen. Filosoof van de techniek* (Uitg. Damon, 1999). Geeft ook biografische informatie over Van Riessen.

³⁶ De gastcolleges van Goudzwaard, Van Riessen en Rookmaker werden geven in het kader van 'Studium Generale' van de Erasmus Universiteit te Rotterdam, in 1973.

- Paul, M. (2006) – *Uitgedaagd door Micha*, in: *Nederlands Dagblad, Het Katern*; 06-01-2006; pag. 1.³⁷
- Sider, Dr. R.J. (1977) – *Rijke christenen in een tijd van honger* – Hoornaar: Gideon³⁸.
- Stott, J.R.W. (1975) – *Evenwichtig christendom* – Hoornaar: Gideon. (Eng.: 'Balanced Christianity').
- Stott, J. (1998) – *Jezus is Heer. De opdracht van radicaal discipelschap*; in: *Impact cahier: Over christen-zijn in carrière, relaties en samenleving* – Amsterdam: Internationaal Christelijk Studiecentrum ICS, jaargang 12, dec.; pag. 11-18.

Documentatie:

- Barneveld, Drs. J. van (z.j.) – *Genoeg moet ook genoeg zijn; theorie en praktijk van het TEAR-fund* – Kampen: Kok. Zending.
- Bekkum, K. van (2006) – AIDS; in: *Nederlands Dagblad* 19-08-2006; pag. 1 (hoofdreactioneel artikel)³⁹. Zie ook artikel op pag. 5 ("Debat over de beste aanpak AIDSprobleem nog onbeslist"). *Gezondheidszorg*.
- Berg, Rien van den (2006) – 'Ruud, je bent iets kwijtgeraakt' – Rotterdammers Lubbers en Pastoors over geloof; in: *Ned. Dagblad*, 26-08-2006, pag. 3.⁴⁰
- Christenson, L. (1980) – *Sociale aktie in de lijn van Jezus* – Kampen: Kok; Serie: Nieuw Leven.
- Cusveller, B. (2006) – Hart en ziel van de verpleegkundige zorg; in: *Ned. Dagblad* 01-08-2006
- Genderen, D. van (2006) – Voortbestaan Israël staat op het spel; in: *Visie* – Hilversum: E.O. – pag.4 t/m 7, nr. 33; 19 t/m 25 aug. 2006. Verwijst naar: www.debka.com, ww.cidi.nl; *zelfverdediging van het uitverkoren volk..*
- Green, M. (1974) – *Leven in een nieuwe stijl* – Kampen: Kok. Serie: Nieuw Leven. ISBN: 90-242-0413-5. *christelijk geloof en christelijke levensstijl*.

³⁷ Paul gaat in dit artikel in op een zestal punten uit de Micah Declaration: morele prioriteiten, de verre naaste, coalition of compassion/sociale solidariteit, praktische cultuurkritiek, 'Gebot der Stunde', integrale missie. Verwijzing naar het Lausanne Covenant uit 1974. Zie: www.micahchallenge.com, www.michacampagne.nl

³⁸ Zie de beweging van de Sojourners.

³⁹ Hierin schrijft Van Bekkum o.a.: "In landen waar het christelijk geloof diep is geworteld, slaat een beleid dat is gericht op onthouding, opmerkelijk goed aan. Tegelijk zijn er vele christelijke hulporganisaties die niet aarzelen condooms te verstrekken of voorlichting te geven over veilig vrijen. Onder christenen is AIDS wel getypeerd als een straf van God over en schuldige mensheid. Wie, die het eigen hart kent, zal het ontkennen? Feit is tegelijk dat AIDS in toenemende mate juist de hongerigen, armen en naasten treft. Voor wie zich om hen bekommert, zegt de profeet Jesaja, breekt het licht door als de dageraad. Ondanks alles is er daarom hoop, als christenen zich met de VN inzetten voor het redden van vele, zeer vele levens". Couolumn n.a.v. de 16^e internationale Aidsconferentie in Toronto (Canada). De discussie gaat daarbij o.a. over het ABC-model (Abstinence (onthouding) – Be faithful (Blijf trouw) - Condomize (gebruik condooms) of het DRC-model (Delay sex (stel je eerste seksuele contact uit) – Reduce partners (onderhoudt minder seksuele relaties tegelijkertijd) Condomize (gebruik condooms). Zanger Bono (van U2) roept de kerken op om alles te doen om de verspreiding van AIDS te stoppen (*Ned. Dagblad* 16-08-2006). Hij verwijst naar de opdracht: "Heb je naaste lief! Dat is geen vrijblijvende opdracht". Het gaat daarbij om liefdadigheid en gerechtigheid; daar ging het ook Micha om. Interview met Bono: zie Willow Creek Nederland, videoconferentie. www.willowcreek.nl

⁴⁰ Voormalig premier Ruud Lubbers roept christenen op om verbindende schakels te zijn in de samenleving. Uitgesproken tijdens het Christelijk-Sociaal Congres te Doorn: "Ga iedere keer weer voor het verhaal van de Levende". Bron: RD 26-08-2006.

- Groeneveld, K. (2006) – ZONDERHAATstraat; in: Ned. Dagblad, 17-08-2006.⁴¹ *zinloos geweld*.
- Jonge, I. de (2006) – De schaduwzijde van mededogen; in: Ned. Dagblad, 10-08-2006, p.8; over *thuisopvang van asielzoekers*.
- Ketelaar, J. (2006) – ‘Samen uit, samen thuis!’ Samenwerken in de uitzending en begeleiding van missionaire werkers – EZA (Evangelische Zendings Alliantie).
- *Micha-magazine* (2006) – Uitgave EB Media; Deventer; vertaling N.B.V. – Nederlands Bijbel Genootschap.
- Niemeijer, M. (2006) – In memoriam: Eenvoudig en radikaal, Jacob Nicolaas Bogaards (1993-2006), in: *Nederlands Dagblad* 26-08-2006; p. 7.⁴²
- Pleysier, A. (2006) – “Een bedrijf dat alleen aan aandeelhouders denkt, gaat op termijn kapot”, in: *Ned. Dagblad*, 19-08-2006, pag. 8. Andere uitspraken: “Christelijke managers pleiten voor nieuw personeelsbeleid” en ‘Het bedrijf is in de eerste plaats een verzameling ‘naasten’. *Rechtvaardig personeelsbeleid*.
- Pleysier, A. (2006) – Tegen de logica van Mammon; ‘Ethisch ondernemen is moeilijk in een onethisch economisch systeem’; in: *Ned. Dagblad*, 26-08-2006; pag. 8.⁴³
- Poll, Drs. E. van der (1980) – *De christen en de politiek* – Hoornaar: Gideon.
- Poll, Drs. E. van der (1984) – *Sociaal Reveil, Evangelischen in de samenleving, vroeger en nu; tussen isolement en sociale actie* – Den Haag: Voorhoeve/Verbo.
- Schumacher E. (?) – *Houd het klein. Een economische studie waarbij de mens weer meetelt.* – Baarn: Ambo; ISBN 90-263-30030
- Strijd, Dr. K. (1974) – *Geweldloze weerbaarheid. Uitvlucht? Uitweg? Uitdaging* – Kampen: Kok. *geweldloosheid*
- Teeuwen, S. (2006) – Heimwee naar de krottenwijken; in: *Nederlands Dagblad*, 19-08-2006; pag. 5 ZoZ-bijlage. *Zending*.⁴⁴
- Vegt, M. van der (2006) – Zoektocht door de keurmerkjungle; in: *Visie – Hilversum*: E.O.; pag. 10 -12; nr. 33. Verwijst naar : www.timetoturn.nl , www.goedewaar.nl , www.keurmerken.info ; eerlijk consumeren.
- Verwer, G. (z.j.) – *Zalig zijn de radikalen* – Hoornaar: Gideon.
- Wentsel, B. (2006) - *Hij-is-er-bij. Handboek bijbelse geloofsleer* – Kampen: Kok; 2 delen. *Multicultureel geloven*.⁴⁵

⁴¹ Deze aanduidingen zijn in Antwerpen te zien; deze posters zijn op sommige ramen geplakt. Aanleiding: racistische moorden in Antwerpen, eerder in 2006. Als ik in Antwerpen loopt, zie ik deze posters op sommige ruiten geplakt. Kommer Groeneveld is Belg en christelijk gereformeerd predikant te Antwerpen-Deurne. In dit artikel geeft hij een toelichting op de posters. Hij hoopt dat de actie succes heeft, “want haat leidt tot geweld en geweld brengt angst voort en angst verkrampert een samenleving”. In Nederland kennen we onze stille tochten na een incident van zinloos geweld. Ik vraag mijzelf wel eens af of er zinvol geweld bestaat? Ik denk het niet!

⁴² Bogaards was jurist en oud-directeur van TEARfund, een bescheiden praktische man. Zette zich in voor ontwikkelingswerk, samenwerking tussen christelijke ontwikkelingsorganisaties en voor een goed christelijk getuigenis (zie Lucas 4: 18-19).

⁴³ Bespreekt de visie van de Belgische ethicus prof. Philippe de Woot de Trixhe. Die schreef diverse boeken, o.a. *Should Prometheus be bound* (Uitg. Palgrave Macmillan, London, 2005). Sprak op het 26^e Wereldcongres van de christelijke werkgeversvereniging Uniapac (Lissabon, mei 2006).

⁴⁴ Het ervaringsverhaal van dokter Fred Jeppe Smit. Werkte 21 jaar in Azië (Cambodja) en in Afrika. Zie www.careforthepoor.nl

- Westerink, Ds J. – *Bijbel open : Obadja & Micha*
- www.emmaus.nl ⁴⁶
- www.omslag.nl; werkplaats voor duurzame ontwikkeling
- <http://www.nd.nl?htm/dossier/micha/index.htm>
- <http://www.statenvertaling.net/bijbel/micha.html>

Geloofsbelijdenis: Micha 6:8

Waar wacht ik nog op
 Wanneer kom ik uit mijn luie stoel
 Er ligt een opdracht voor ons klaar
 In de wereld om ons heen
 In 't klein en in 't groot.

Misschien zijn we klein van stuk
 Hebben we een groot gebrek aan tijd
 Of missen wij de praktische vaardigheid

⁴⁵ N.a.v. boekbespreking door J. Hoek: *De nieuwe 'Wentsel', een aanwinst – Nederlands Dagblad*, 19-08-'06.

⁴⁶ Zie: Hugo de Bruijne (2006) – 85 jaar verlangen naar de dood; Abbé Pierre, stichter van de Emmaüs-beweging voor dak- en thuislozen; in: *Ned. Dagblad*, 26-08-2006; pag. 5 ZoZ. Werken vanuit medemenselijkheid zonder religieuze context. Abbé Pierre schreef *Mon Dieu .. pourquoi ?* over de vraag naar het kwaad en het lijden. Zie ook www.kringloopwinkels.nl

We hebben onze ogen
En leggen ons oor te luister.

We zien de minder-bedeelde
De klant van de voedselbank
Ooit misschien meer welgesteld
Doch nu bijna maatschappelijk uitgeteld

Onze honger naar gerechtigheid
Trouw en ootmoedigheid neemt toe
Beseffen wij onze rijkdom
Geestelijk en materieel?

Micha zegt: "De Here heeft bekend gemaakt
Wat goed is (en wat recht is)
Wat de Here van ons vraagt,
Wandelen wij zo met Hem?"

Jezus wandelde op aarde
En ontmoette de zieke en de man in gewetensnood
Hij vertelde over de weduwe met de munten
En nodigde de straatlui, de daklozen van toen
Aan zijn bruiloftsmaal.
Hij legde mensen de handen op
En Hij weende.

Wij, zijn volgelingen
Kijken uit naar Hem die komende is
Kijken om naar hen die nood hebben
Kijken naar onszelf, die Redding nodig hebben
Jezus Christus, Vredevorst en Zoon des mensen
Alle navolging waard.
In gerechtigheid, getrouwheid en ootmoedigheid
Amen.

© Bob de Raadt, 15-10-2006